

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-05-22
meddelad i
Växjö

Mål nr M 973-19

PARTER

Klagande

Bygg- och miljönämnden i Åtvidabergs kommun
Box 206
597 25 Åtvidaberg

Motpart

Södra Skogsägarna ekonomisk förening,
Skogsudden
351 89 Växjö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Östergötlands läns beslut den 31 januari 2019 i ärende nr 505-1057-17, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om utredning i omfattning motsvarande "Huvudstudie" på fastigheterna Åtvidaberg 1 och 2 i Åtvidabergs kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Den 12 december 2016, BMn § 103, dnr MK-2015-584, beslutade Bygg- och miljönämnden i Åtvidabergs kommun (nämnden) att förelägga Södra Skogsägarna ekonomisk förening (Södra) att genomföra en utredning i omfattning motsvarande ”Huvudstudie” enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual innehållande utökade undersökningar, utvärdering av resultatet och riskbedömning med platsspecifika riktvärden, åtgärdsutredning med åtgärdsförslag och åtgärdskostnad samt underlag för riskvärdering. Södra Skogsägarnas ekonomiska förening överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Östergötlands län (länsstyrelsen) som upphävde beslutet.

Nämnden har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

Platsen som föreläggandet avser användes för framställning av koppar från mitten av 1700-talet fram till år 1905. Området är till stora delar utfyllt med mäktiga lager av slagg och restprodukter från kopparutvinningen. Kopparverksamheter ersattes av ett sågverk, som mellan åren 1970 och 1988 även bedrev träskyddsbehandling.

YRKANDEN M.M.

Nämnden har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva länsstyrelsens beslut och fastställa nämndens beslut om krav på utrednings- och undersökningsansvar. Nämnden har anfört bland annat följande.

Södra har ett ansvar genom att det finns ett samband mellan nuvarande och tidigare verksamhetsutövare. Det anses styrkas genom avsnittet ”Verksamhetsutövare” i ansvarsutredningen med dnr 2015-584/13. Där framgår det att Campanilen AB var ett dotterbolag till moderbolaget Åtvidabergs Trävaru AB. Åtvidabergs Trävaru AB var ett bolag med sågverksamhet på Viresjö och som till stor del tog över de inventarier som monterades ner vid fastigheterna Åtvidaberg¹ och ² för att integrera med sin befintliga sågverksamhet.

Det framkommer även vidare att både Campanilen AB och Åtvidabergs Trävaru AB har ett samröre med den sågverksamhet som från början hade sin verksamhet på fastigheterna Åtvidaberg 1 och 2. Detta då Åtvidabergs Trävaru AB, som var moderbolag till Campanilen AB, ägdes av A som hade Baroniet A ursprungligen. Åtvidabergs Trävaru AB och Campanilen AB är på olika sätt sammanflätade med varandra i både ursprung och sedermera genom fusion upplösta i samma företag, nämligen Södra. Med anledning av detta anses ett samband mellan verksamhetsutövarna finnas och Södra därmed kan anses vara ansvarig.

Vidare står det i bolagsbeskrivningen för Campanilen AB att *"Bolaget skall direkt eller genom andra företag bedriva industri- och handelsrörelse samt uthyrning av maskiner inom sågverksbranschen, även som idka därmed förenlig verksamhet"*. Då företaget tog över fastigheter, maskiner och lager inklusive doppningskar där merparten användes av dess moderbolag, Åtvidabergs Trävaru AB, anser nämnden att detta pekar på att det finns en identitet mellan verksamheterna även om den faktiska sågverksamheten fortsatte bedrivas på annan plats. Ovanstående bolagsbeskrivning trycker även på att verksamheten har sitt ursprung i sågverksbranschen. Utöver ovan fanns det på fastigheten doppningskar där läckage skedde efter det att Campanilen AB, genom inkråmsöverlåtelse, övertog verksamheten.

Vid en inkråmöverlåtelse tar en verksamhet i princip över såväl rättigheter som skyldigheter. Krav kan därför ställas på vem som helst av dem som bedrivit eller bedriver verksamheten. Det inledande ansvaret för utredningar om och kartläggning av föroreningarna får ingå i efterbehandlingsansvaret. Se Mark- och miljööverdomstolens dom den 5 december 2003, mål nr M 9822-02. Vidare står det i "Naturvårdsverkets vägledning om miljöbalkens regler och rättslig praxis gällande efterbehandlingsansvar, rapport 6501 från juni 2012" att den som helt eller delvis förvärvar en verksamhet övertar ett miljörättsligt ansvar om verksamheten till någon del övergår till denne och att det finns någon form av identitet mellan verksamheterna, eller ett samband mellan de båda verksamhetsutövarna. Nämnden

anser att det både finns ett samband mellan verksamhetsutövarna och en form av identitet mellan verksamheterna.

Södra har bestritt nämndens yrkande och har anfört bland annat följande.

Södra anser att det saknas grund för att förelägga Södra att undersöka föroreningar från sågverksamheten och träskyddsbehandlingen. Campanilen AB förvärvade fastigheter, lager och maskiner från ett konkursbo. Utrustningen monterades ned och fastigheten användes därefter för annan verksamhet, bland annat tillfällig uppställning av flislastbilar samt vinterförvaring av husvagnar, bilar och båtar. Campanilen AB tog inte över sågverksamheten och har inte heller vare sig bedrivit sågverksamheten eller träskyddsbehandling av virke på fastigheterna. Campanilen AB/Södra har därmed inte tagit över något solidariskt ansvar för de föroreningar som är hänförliga till dessa verksamheter.

Kvar på fastigheterna var två doppningskar innehållande doppningspreparatet Kemira Blåskydd. År 1990 orsakade Campanilen AB ett läckage av 40-50 liter doppningsvätska bestående av 1 % Kemira Blåskydd. Campanilen AB/Södra får anses ansvarig för den lagring av doppningsvätska som skedde och de utsläpp som skedde från denna lagring. Kemira Blåskydd innehöll dock inte dioxiner/klorfenoler. Läckaget kan således inte anses ha gett upphov till de föroreningar som ska undersökas på fastigheterna. Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 21 januari 2014 i mål nr. M 1784-13 slagit fast att det inte går att ställa krav på en verksamhetsutövare som inte har gett upphov till en viss typ av föroreningar att undersöka dessa föroreningar.

Nämnden anser att det finns ett samband mellan nuvarande verksamhetsutövare (det vill säga Campanilen AB/Södra) och tidigare verksamhetsutövare på fastigheterna och en form av identitet mellan verksamheterna. Med anledning av att Campanilen AB/Södra inte har bedrivit verksamhet på fastigheterna som kan identifieras med sågverksamhet/doppningsverksamhet, och doppningspreparatet som läckte ut år 1990 inte innehöll klorfenoler/dioxiner, kan inte Södra åläggas ett ansvar för

utrednings- och undersökningsåtgärder vad gäller föroreningar från sågverksamheten och träskyddsbehandlingen. Det saknas således grund för nämnden att förelägga Södra att undersöka föroreningar från sågverksamheten och träskyddsbehandlingen.

Nämnden har i huvudsak anfört att de inte har något mer att tillägga i målet men förtydligar att nämnden håller fast vid tidigare argument.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Av förarbetena till 10 kap. 4 § miljöbalken framgår att om en verksamhetsutövare kan visa att en del av föroreningen endast beror på åtgärder av andra verksamhetsutövare bör det normalt inte vara skäligt att ålägga honom efterbehandlingsansvar för den delen av föroreningen (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 121).

Södra har i detta mål oemotsagt påstått, att, Campanilen AB förvärvade fastigheter, lager och maskiner från ett konkursbo. Detta skedde under 1988. Vidare påstås, att utrustningen monterades ned och att fastigheten därefter användes för annan verksamhet, bland annat tillfällig uppställning av flislastbilar samt vinterförvaring av husvagnar, bilar och båtar. Det kan mot den bakgrunden inte anses att Campanilen AB tog över den tidigare bedrivna sågverksamheten. Såvitt framgår har Campanilen AB inte bedrivit sågverksamhet eller träskyddsbehandling av virke på fastigheterna och inte heller tidigare kopparverksamheter. I samband med övertagandet stod två doppningskar kvar, innehållande doppningspreparat Kemira Blåskydd. Omkring 40 – 50 liter av preparatet läckte ut under 1990. Det preparatet innehöll inte dioxiner/klorfenoler.

Såsom länsstyrelsen har kommit fram till, bör Campanilen AB/Södra därmed inte anses ha tagit över något solidariskt ansvar för de föroreningar som är hänförliga till de verksamheter som tidigare bedrivits på platsen. Det har inte kommit fram att den

verksamhet som Campanilen bedrivit i sig kan anses ha bidragit till de föroreningar som huvudstudien i detta fall tar sikte på, jfr t.ex. MÖD 2008:14 och MÖD 2014:2.

Mark- och miljödomstolen anser sammanfattningsvis, att Campanilen AB/Södra inte bör ansvara för utrednings- och undersökningsåtgärder vad gäller föroreningar från den tidigare verksamheter. Den omständigheten, att Åtvidabergs Trävaru AB, Campanilen AB:s tidigare moderbolag, använde inventarier som Campanilen AB övertagit från Hasselwood i Åtvidabergs AB och har bedrivit sågverksamhet på annan plats ändrar inte den bedömningen. Inte heller det som nämnden anført i övrigt innebär att det överklagade beslutet ska ändras. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 12 juni 2019.

Anders Bengtsson

Viktor Forsell

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Anders Bengtsson, ordförande, och tekniska rådet Viktor Forsell. Föredragande har varit beredningsjuristen Anna Svensson.

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND
Rättsenheten

*Rättelse enligt § 5 förvaltningslagen
(2017:900).

Rebecka
Djerfsten

Marielle
Pettersson

Beslut
2019-02-04
2019-01-31*

sid 1 (6)
505-1057-17

VÄXJÖ TINGSRÄTT

INKOM: 2019-02-27
MALNR: M 973-19
AKTBIL: 2

Södra Skogsägarna ekonomisk förening
Skogsudden
351 89 Växjö

Överklagande av beslut om föreläggande om utredning i omfattning motsvarande "Huvudstudie", fastigheterna Åtvidaberg 1 och 2, Åtvidabergs kommun

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet.

Överklagat beslut

Bygg- och miljönämnden (nämnden) i Åtvidabergs kommun beslutade den 12 december 2016, BMn § 103, dnr MK-2015-584, att förelägga Södra Skogsägarna ekonomisk förening att genomföra en utredning i omfattning motsvarande "Huvudstudie" enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual innehållande utökade undersökningar, utvärdering av resultatet och riskbedömning med platsspecifika riktvärden, åtgärdsutredning med åtgärdsförslag och åtgärdskostnad samt underlag för riskvärdering.

Vidare framgår av beslutet att samtliga analysprotokoll ska bifogas och fältprotokoll med beskrivning av lagerföljden från varje provpunkt ska redovisas i rapporten. Rekommendationer för eventuella kompletteringar eller ytterligare undersökningar ska anges. Undersökningarna ska genomföras av ett etablerat företag inom miljökonsultbranschen som har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och rapportera undersökningarna med hög kvalitet.

Som skäl för beslutet anges sammanfattningsvis följande. Centrala industriområdets före detta sågverksområde är enligt nämndens bedömning ett riskklass 2-objekt som efter den översiktliga markundersökningen snarare borde vara ett riskklass 1-objekt, vilket innebär att det kan utgöra en mycket stor risk för människa och miljö. Det finns en nationell målsättning att alla riskklass 1-objekt ska undersökas och vid behov åtgärdas. På före detta sågverksområdet har det bedrivits sådan verksamhet att det med största sannolikhet antogs vara förorenat, vilket också bekräftades efter den översiktliga markundersökningen som visar på höga halter av föroreningar, i första hand dioxin vid plats för före detta doppningskar. Campanilen i Åtvidaberg AB (Campanilen) köpte sågverket den 2 februari 1988 med doppningsanläggning, vilket inkluderade två doppningskar innehållande doppningspreparat. Den 6 juni 1990 läckte det ut cirka 40-50 liter av doppningspreparatet. Campanilen har bidragit till föroreningarna som påträffats. Den 13 juni 2001 uppgick bolaget genom fusion i Södra Timber Åtvidaberg AB, som sedan gick upp genom fusion i Södra Timber AB den 11 oktober 2007, som i sin tur gick upp i Södra Skogsägarna ekonomisk förening genom fusion

den 20 maj 2014. Det ansvar för föroreningssituationen som Campanilen hade har genom de följande fusionerna övergått till Södra Skogsägarna ekonomisk förening.

Överklagandet m.m.

Södra Skogsägarnas ekonomiska förening (Södra) har överklagat nämndens beslut och yrkar att Länsstyrelsen upphäver samtliga delar av beslutet. I huvudsak anför följande. Det saknas grund för att förelägga Södra att undersöka föroreningar från sågverksamheten och träskyddsbehandlingen. Campanilen förvärvade fastigheter, lager och maskiner från ett konkursbo. Campanilen tog inte över sågverksamheten, och har heller inte vare sig bedrivit sågverksamhet eller träskyddsbehandling av virke på fastigheterna. Campanilen/Södra har därmed inte tagit över något solidariskt ansvar för de föroreningar som är hänförliga till dessa verksamheter. Campanilen orsakade ett läckage av 40-50 liter doppningsvätska bestående av en procent Kemira Blåskydd. Campanilen/Södra får således anses ansvarig för den lagring av doppningsvätska som skedde och de utsläpp som skedde från denna lagring. Kemira Blåskydd innehöll dock inte dioxiner/klorfenoler. Läckaget kan således inte anses ha gett upphov till de föroreningar som ska undersökas på fastigheterna. Södra hänvisar som stöd för sin talan till en PM upprättat av Elander Miljöteknik och till Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 januari 2014, mål nr M 1784-13.

Nämnden har den 1 mars 2017 i yttrande över överklagandet anför sammanfattningsvis följande. Campanilen mottog genom en inkrämsöverlåtelse sågverksamheten från förra verksamhetsutövaren på grund av konkurs. Vid en inkrämsöverlåtelse tas i princip såväl rättigheter som skyldigheter över av det övertagande bolaget. Krav om efterbehandlingsåtgärd kan därför riktas mot vem som helst av dem som bedrivit eller bedriver verksamheten. Campanilen har gått upp i fusion i flera led till Södra. Vid fusion av ett företag tas ansvaret för föroreningsskador över av det övertagande bolaget. I detta fall där det endast är fråga om en skyldighet att vidta utredningar och undersökningar som behövs för att det slutliga ansvaret för efterbehandling ska fastställas är detta omständigheter som talar för att det får anses som skäligt att Södra åläggs att utföra undersökningar.

Södra har i den 21 mars 2017 i yttrande över nämndens skrivelse anför sammanfattningsvis följande. Det är riktigt att en verksamhetsutövare har ett solidariskt ansvar för den verksamhet som har bedrivits på fastigheten, men Södra har aldrig bedrivit en sågverksamhet och träskyddsbehandling på fastigheten, vilket är en förutsättning för att ett ansvar enligt 10 kap. 2 § miljöbalken ska föreligga. Det spill som skedde när kemikalier transporterades bort från fastigheten har inte gett upphov till en förorening av betydelse, och innebär inte att Södra kan definieras som verksamhetsutövare av sågverksamheten och träskyddsbehandlingen.

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Miljöbalken

Av 2 kap. 3 § miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Kraven på hänsyn gäller, enligt 2 kap. 7 § miljöbalken, i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Enligt 2 kap. 8 § miljöbalken ska alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd, som har medfört skada eller olägenhet för miljön, ansvara för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. miljöbalken till dess att skadan eller olägenheten upphört. Istället för att avhjälpa skadan kan enligt miljöbalken skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma.

Från och med den 1 augusti 2007 har 10 kap. miljöbalken en ny lydelse med anledning av det så kallade miljöansvarsdirektivets (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador) införande i svensk rätt. Enligt övergångsbestämmelserna, lagen (2007:660) om ändring i miljöbalken, gäller fortfarande äldre bestämmelser i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007.

Enligt 10 kap. 1 § miljöbalken tillämpas bestämmelserna i 10 kap. på mark- och vattenområden som är så förorenade att de kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövare) ansvarig för efterbehandling av sådana områden, byggnader eller anläggningar som anges i 1 §.

Av 10 kap. 4 § miljöbalken framgår att efterbehandlingsansvaret innebär att den ansvarige i skälig omfattning ska utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. När ansvarets omfattning ska bestämmas ska det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föroreningarna ägt rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att han bidragit till föroreningen endast i begränsad mån, ska även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning. Preskriptionslagen (1981:130) är inte tillämplig på efterbehandlingsansvar.

Av 26 kap. 1 § miljöbalken framgår att tillsynen ska säkerställa syftet med miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken. Tillsynsmyndigheten ska för detta ändamål på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera efterlevnaden av miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse. Tillsynsmyndigheten ska dessutom, genom rådgivning, information och liknande verksamhet, skapa förutsättningar för att miljöbalkens ändamål ska kunna tillgodoses.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att balken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av denna ska efterlevas. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa olägenhet från sådan verksamhet skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

Naturvårdsverkets vägledning

Av Naturvårdsverkets vägledning om miljöbalkens regler och rättslig praxis gällande efterbehandlingsansvar, rapport 6501 från juni 2012, framgår att det avgörande för vem som ska betraktas som verksamhetsutövare är vem som har haft den faktiska och rättsliga rådhetsen över den verksamhet som har bidragit till föroreningen. Vidare framgår att det vid en så kallad inkrämsöverlåtelse inte är möjligt att genom överlåtelse av verksamheten bli befriad från de offentligrättsliga förpliktelser som har uppkommit genom verksamheten, t.ex. skatter. Detta innebär att den tidigare verksamhetsutövaren vid överlåtelse av verksamheten alltid bibehåller sitt efterbehandlingsansvar för de föroreningar som har uppkommit före överlåtelser. Om den nye verksamhetsutövaren har bidragit till föroreningen har denne ett utrednings- och efterbehandlingsansvar för denna förorening. Den som helt eller delvis förvärvar en verksamhet övertar ett miljörättsligt ansvar om verksamheten till någon del övergår till denne och att det finns någon form av identitet mellan verksamheterna, eller ett samband mellan de båda verksamhetsutövarna.

Praxis

Mark- och miljödomstolen har i dom den 23 maj 2005, mål nr M 5338-2004, bedömt att för att en verksamhetsutövare som bedrivit en verksamhet ska kunna göras ansvarig för utredning och efterbehandling enligt 10 kap. miljöbalken krävs bl.a. att den faktiska driften pågått efter den 30 juni 1969. Det räcker alltså inte med att den miljöfarliga verksamheten pågått i en passiv fas efter detta datum. För att markera detta har lagstiftaren valt att använda orden faktisk drift (se prop. 1997/98:45 del I sid. 602 ff. och Bengtsson m.fl. Miljöbalkskommentaren sid. 10:34 ff.).

Mark- och miljödomstolen har i dom den 14 juni 2006, mål nr M 2694-2005, bedömt att ett företag har övertagit den av den föregående verksamhetsutövaren bedrivna verksamheten. Företaget hade uppgivit att ingen verksamhet övertagits från tidigare verksamhetsutövare, men det framgick av handlingarna i målet att det även tidigare bedrivits försäljning av diesel på fastigheten, om än i något annan form. Det ansågs att de av företaget och den tidigare verksamhetsutövaren bedrivna verksamheterna var så närbesläktade att det var naturligt att tala om en och samma verksamhet. Det kunde vidare inte ansetts visat att företaget inte till någon del bidragit till föroreningarna. Behov fanns i detta fall av en utredning om föroreningens utbredning. Även om företaget bidragit till föroreningen endast i mindre mån var det vid en sammantagen bedömning enligt 10 kap. 4 § miljöbalken skäligt att företaget utförde den utredning som var nödvändig för att kunna fastställa utbredningen av den konstaterade petroleumföroreningen. Undersökningen av föroreningens utbredning syftade till att utgöra underlag för ett senare fastställande av det slutliga efterbehandlingsansvaret.

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 23 november 2011, mål nr M 6986-2010, bedömt att ett bolag inte hade bedrivit någon verksamhet som hade kunnat bidra till förorening av trikloretalen. Bolaget, med verksamhet med ytbehandling, hade förelagts att utreda de befintliga föroreningarna av trikloretalen i området. Mark- och miljööverdomstolen upphävde beslutet då det inte var styrkt att bolaget använt trikloretalen i sin verksamhet trots att tillstånd fanns för att göra det. Bolaget ansågs inte heller vara en avknoppning av ett tidigare bolag på platsen som hade gått i konkurs. Det förelåg inget organisatoriskt samband

mellan dessa två bolag, varför det inte var fråga om samma verksamhet. Bolaget var således inte verksamhetsutövare enligt 10 kap. 2 § miljöbalken.

Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 21 januari 2014, mål nr M 1784-13, bedömt att ett bolag, som utfört servicearbeten på fartyg innefattande blästring och målning, inte kunde vara solidariskt ansvarig för övriga ämnen utöver de ämnen som kunde ha kommit från bolagets verksamhet.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen konstaterar inledningsvis att aktuell förorening har uppkommit före den 1 augusti 2007, varför miljöbalkens lydelse före den 1 augusti 2007 ska tillämpas.

Flera utredningar är gjorda på området vid fastigheterna Åtvidaberg 1 och 2. Länsstyrelsen har gjort en MIFO fas 2 inventering år 1996 med revideringar 1999 och 2001. Enligt MIFO fas 2 inventeringen har området riskklass 2 med anledning av den stora mängd föroreningar som finns i området. Den senaste markundersökningen som gjordes var av Structor Miljö Öst AB den 17 november 2015. Rapporten visar att området framförallt är förorenat av dioxiner i halter över riktvärden för mindre känslig markanvändning i samtliga fem provgropar. Högst halter av dioxiner har påträffats vid före detta doppningskar med en halt upp till 30 ggr över riktvärdet. Förhöjda halter har även påträffats av bly, koppar och zink samt aromater, bensen och PAH. Av rapporten framgår att det främst föreligger ett åtgärdsbehov av dioxinföroreningen, men att det är nödvändigt att få en bättre bild av utbredning och mängd av dioxinföroreningen för att få ett bättre underlag för riskbedömning, riskvärdering, åtgärdsbehov och kostnadsuppskattning av eventuell åtgärd. Vad gäller risker och åtgärdsbehov av klorfenoler och övriga organiska föroreningar framgår att en mer omfattande utredning behöver göras.

Av ansvarsutredningen som Åtvidabergs kommun gjort framgår att området är utfyllt med slagg och restprodukter från kopparutvinningen från kopparsmältverket som fanns från mitten av 1700-talet fram till 1905. De höga halterna av metall kommer med största sannolikhet från kopparutvinningen. Vidare framgår att en del av dioxinet även kan härröra från processen med klorerad syralakning som bedrevs under kopparsmältverkets tid. Det behövs fler undersökningar för att kunna bekräfta detta. Kopparsmältverket ersattes sedan av ett sågverk, vilket har haft flera ägare.

Länsstyrelsen konstaterar att det i nu aktuellt fall endast är fråga om ansvaret för utrednings- och undersökningsåtgärder. Frågan Länsstyrelsen har att pröva är om nämnden haft fog för att förelägga Södra att vidta de utredningar och undersökningar som behövs för att det slutliga ansvaret för efterbehandling ska kunna fastställas.

Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken kan både tidigare och nuvarande verksamhetsutövare göras ansvarig för föroreningar. Den som tar över en verksamhet, genom en så kallad inkråmsöverlåtelse, övertar i princip såväl rättigheter som skyldigheter. Krav kan således ställas på den verksamhetsutövare som övertar en verksamhet. Av förarbetena till 10 kap. 2 § miljöbalken, prop. 1997/98:45 del 2 s. 119, framgår att om verksamheten har upphört kan förelägganden och andra beslut, enligt tillsynsmyndighetens val, riktas mot en, flera eller alla tidigare verksamhetsutövare som har haft del i föroreningen.

Länsstyrelsen konstaterar vidare att den senaste verksamhetsutövaren som utövade doppning på platsen (Hasselwood i Åtvidaberg AB) har gått i konkurs och det efterföljande företaget

(Campanilen) har genom fusion i flera led uppgått i Södra. För att en verksamhetsutövare som bedrivit en verksamhet ska kunna göras ansvarig för utredning och eventuellt efterbehandling enligt 10 kap. miljöbalken krävs bl.a. att den faktiska driften pågått efter den 30 juni 1969. Det räcker alltså inte med att den miljöfarliga verksamheten pågått i en passiv fas efter detta datum. Det framgår av utredningen att den faktiska driften av sågverksamheten har bedrivits i vart fall fram till 1988. När Campanilen övertog sågverket år 1988 av Hasselwood i Åtvidaberg AB monterades utrustningen ned, och sågverksområdet användes därefter för annan verksamhet, bl.a. som tillfällig uppställning av flislastbilar samt vinterförvaring av husvagnar, bilar och båtar i de båda torkladorna. Kvar på området var dock två doppningskar innehållande doppningspreparat Kemira Blåskydd. År 1990 läckte det ut cirka 40-50 liter av doppningspreparatet från doppningskaren. Av utredningen framgår att doppningspreparatet inte innehöll dioxiner/klorfenoler. Med anledning av detta bedömer Länsstyrelsen att läckaget från doppningskaren inte ger anledning till att binda undersökningsansvaret till Södra vad gäller utredning av förorening av främst dioxiner.

Länsstyrelsen konstaterar att den som helt eller delvis förvärvar en verksamhet övertar ett miljörättsligt ansvar om verksamheten till någon del övergår till denne, och att det finns någon form av identitet mellan verksamheterna, eller i vart fall ett samband mellan tidigare och nuvarande verksamhetsutövare. Med anledning av att Södra inte har bedrivit verksamhet på området som kan identifieras med sågverksamhet, och att doppningspreparatet som läckte ut år 1990 inte innehöll dioxiner, bedömer Länsstyrelsen inte att Södra kan åläggas ansvar för utrednings- och undersökningsåtgärder vad gäller föroreningar från sågverksamheten och träskyddsbehandlingen. Det saknas således grund för nämnden att förelägga Södra att undersöka föroreningar från sågverksamheten och träskyddsbehandlingen. Länsstyrelsen upphäver det överklagade beslutet.

Hur man överklagar

Se bilaga (formulär 140, mark- och miljödomstolen)

I den slutliga handläggningen av detta ärende har, förutom undertecknade, miljöskyddshandläggare Susanne Karlsson, miljöskyddsenheten, medverkat.

Rebecka Djerfsten
Länsjurist

Marielle Pettersson
Länsjurist

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Du hittar information om hur länsstyrelsen behandlar personuppgifter på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Kopia till

Bygg- och miljönämnden, kommun@atvidaberg.se

BMn § 103

Föreläggande om utredning i omfattning motsvarande "Huvudstudie" av föroreningar på fastigheterna Åtvidaberg 1 och 2 i Åtvidabergs kommun

Bygg- och miljönämndens beslut

Bygg- och miljönämnden beslutar med stöd av 2 kap. 3, 7 och 8 §§, 10 kap. 1, 2 och 4 §§ samt 26 kap. 9 och 22 §§ miljöbalken att förelägga Södra Skogsägarna ekonomisk förening, organisationsnummer enligt följande:

Genomföra en utredning i omfattning motsvarande "Huvudstudie" enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual (Naturvårdsverkets utgåva 6, 2014), innehållande utökade undersökningar, utvärdering av resultatet och riskbedömning med platsspecifika riktvärden, åtgärdsutredning med åtgärdsförslag och åtgärdskostnad samt underlag för riskvärdering.

Samtliga analysprotokoll ska bifogas och fältprotokoll med beskrivning av lagerföljden från varje provpunkt ska redovisas i rapporten. Rekommendationer för eventuella kompletteringar eller ytterligare undersökningar ska anges.

Undersökningarna ska genomföras av ett etablerat företag inom miljökonsultbranschen som har tillräcklig kompetens för att kunna genomföra och rapportera undersökningarna med hög kvalitet.

Datum för färdigställandet av "Huvudstudien" är 2017-09-01.

Ärendebeskrivning

En översiktlig markundersökning av f.d. sågverksområdet i Åtvidaberg, Åtvidaberg 1 och 2 utfördes under sensommaren 2015 av Structor Miljö Öst AB. Rapporten utkom 2015-11-17. Denna rapport visar att området framförallt är förorenat av dioxiner. Högst halter har påträffats vid plats för före detta doppningskar med en halt upp till 30 gånger över riktvärdet. Förhöjda halter har även påträffats av bly, koppar och zink samt aromater, bensen och PAH.

Till följd av rapporten gjordes en ansvarsutredning som skickades ut 2016-06-27 för påseende till markägare och den verksamhetsutövare som framkommit i ansvarsutredningen, Södra Skogsägarna ekonomisk förening. Synpunkter inkom 2016-10-05 från Södra Skogsägarna ekonomisk förening att de inte delade miljökontorets uppfattning.

Förslag till beslut har kommunicerats med Södra Skogsägarna ekonomisk förening 2016-11-15. Beslutet innebär att bygg- och miljönämnden förelägger Södra Skogsägarna ekonomisk förening att genomföra undersökningar och utredningar motsvarande "Huvudstudie" enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual (Naturvårdsverkets utgåva 6, 2014).

Ordförandes sign.	Justerandes sign.	Justerandes sign.	Utdragsbestyrkande
JP	CR	CE	

BMn § 103 forts.

Svar på kommuneringen inkom 2016-12-06. Södra Skogsägarna ekonomisk förening har synpunkter som bemötts nedan.

Södra Skogsägarna ekonomisk förening anser att den sista verksamhetsutövaren var Hasselwood i Åtvidaberg AB och att det även bekräftas på sidan 8 i ansvars-utredningen. Vad som ordagrant står angående detta på sidan 8 är: "Eftersom den sista verksamhetsutövaren som utövade doppning på platsen har gått i konkurs". När Campanilen i Åtvidaberg AB, organisationsnummer _____, i februari 1988 köpte fastigheten, lager och maskiner så ingick också de bada doppningskaren som innehöll doppningsvätska i köpet. Det var också under Campanilen i Åtvidaberg AB:s tid som det stora läckaget i juni 1990 av cirka 40-50 liter doppningsvätska läckte ut.

Vidare framhåller Södra Skogsägarna ekonomisk förening att det är fel att koppla ihop föroreningarna från en sågverksamhet och en kopparverksamhet och att sågverksamheten inte bidragit till föroreningarna som härrör till kopparsmältning och utfyllnad med slagg och restprodukter. Ansvarsutredningen har i sin beskrivning av området med avseende på föroreningssituationen och omgivningspåverkan förklarat hur det har varit historiskt och vad som hittades vid den översiktliga markundersökningen. Även om det är förhöjda halter av bly, koppar och zink så är det halterna av dioxin, där de högsta halterna har påträffats vid plats för före detta doppningskar med en halt upp till 30 gånger över riktvärdet som är den största risken för olägenheter för människor hälsa och miljön.

Angående Södra Skogsägarna ekonomisk förenings synpunkt att de inte kan få något ansvar för de föroreningar som är hänförliga till kopparverksamheten så är det därför som undersökningar och utredningar motsvarande "Huvudstudie" ska göras.

Ansvarsfördelningen kan bedömas först efter att det har utretts hur föroreningssituationen ser ut i marken och grundvattnet samt hur eventuella spridningar ser ut. I detta fall där det endast är fråga om en skyldighet att vidta utredningar, och undersökningar behövs för att det slutliga ansvaret för efterbehandling ska fastställas, är detta omständigheter som talar för att det får anses som skäligt att verksamhetsutövaren åläggs att utföra undersökningar.

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken (försiktighetsprincipen) ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Av 2 kap. 7 § miljöbalken framgår att kraven på hänsyn enligt försiktighetsprincipen gäller i den utsträckning det inte anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

BMn § 103 forts.

Enligt 2 kap. 8 § miljöbalken ska alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd, som har medfört skada eller olägenhet för miljön, ansvara för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. miljöbalken till dess att skadan eller olägenheten upphört. Istället för att avhjälpa skadan kan skyldighet att ersätta skadan eller olägenheten uppkomma.

Från och med den 1 augusti 2007 har 10 kap. miljöbalken ny lydelse med anledning av det s.k. miljöansvarsdirektivets (Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador) införande i svensk rätt. Enligt övergångsbestämmelserna (SFS 2007:660) gäller fortfarande äldre bestämmelser i fråga om miljöskador som orsakats av utsläpp, händelser eller tillbud som har ägt rum före den 1 augusti 2007, eller som ägt rum senare men härrör från verksamhet eller åtgärd som avslutats före den 1 augusti 2007. Detta medför att miljöbalkens lydelse före den 1 augusti 2007 tillämpas i detta föreläggande.

Enligt 10 kap. 1 § miljöbalken tillämpas bestämmelserna i 10 kap. på mark och vattenområden som är så förorenade att de kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Enligt 10 kap. 2 § miljöbalken är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövaren) ansvarig för efterbehandling av sådana områden, byggnader eller anläggningar som anges i 1 §.

Enligt övergångsbestämmelserna, 8 § lagen (1998:881) om införande av miljöbalken, ska bestämmelserna i 2 kap. 8 § och 10 kap. 2 § miljöbalken tillämpas i fråga om miljöfarlig verksamhet vars faktiska drift har pågått efter den 30 juni 1969, om verkningarna av verksamheten alltjämt pågår vid tiden för miljöbalkens ikraftträdande enligt 1 §, och det föreligger behov av att avhjälpa skador eller olägenheter som har orsakats av verksamheten.

Enligt 10 kap. 4 § miljöbalken innebär efterbehandlingsansvaret att den ansvarige i skälig omfattning ska utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som på grund av föroreningar behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön. När ansvarets omfattning ska bestämmas ska det beaktas hur lång tid som har förflutit sedan föroreningarna ägt rum, vilken skyldighet den ansvarige hade att förhindra framtida skadeverkningar och omständigheterna i övrigt. Om en verksamhetsutövare visar att den bidragit till föroreningen endast i begränsad mån, ska även detta beaktas vid bedömningen av ansvarets omfattning.

Enligt 26 kap. 9 § första stycke miljöbalken får en tillsynsmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs i ett enskilt fall för att denna balk samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken ska efterlevas.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som är skyldig att avhjälpa en olägenhet från verksamhet som kan befaras medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön, skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen.

BMn § 103 forts.

Bedömning

Centrala industriområdets f.d. sågverksområde, Åtvidaberg 1 och 2 är enligt bygg- och miljönämndens bedömning ett riskklass 2 objekt som efter den översiktliga markundersökningen snarare borde vara ett riskklass 1 objekt vilket innebär att det kan utgöra en mycket stor risk för människa och miljö. Det finns en nationell målsättning att alla riskklass 1 objekt ska undersökas och vid behov åtgärdas.

På f.d. sågverksområdet har det bedrivits sådan verksamhet att det med största sannolikhet antogs vara förorenat. Vilket också bekräftades efter den översiktliga markundersökningen som visar på höga halter av föroreningar, i första hand dioxin vid plats för före detta doppningskar. F.d. sågverksområdet är centralt beläget i Åtvidaberg tätort, norr om vattendraget (Kraftverkskanalen) som avbördar Bysjön till Håcklasjön i Storåns vattensystem. Storåns vattensystem är nationellt värdefullt ur kulturmiljövårds- och naturvårdssynpunkt. På grund av detta anser bygg- och miljönämnden i Åtvidaberg det nödvändigt att snarast få till stånd undersökningar och utredningar av det aktuella området inför kommande åtgärder för att på sikt kunna åtgärda dioxinföroreningen. Bygg- och miljönämnden anser att en utredning i omfattning motsvarande "Huvudstudie" enligt Naturvårdsverkets kvalitetsmanual bör genomföras. Denna bör innehålla utökade undersökningar, utvärdering av resultat och riskbedömning med platsspecifika riktvärden, åtgärdsutredning med åtgärdsförslag och åtgärdskostnad samt underlag för riskvärdering.

Inledningsvis behövs utökade undersökningar avseende utbredning och mängd av dioxinföroreningen samt en mer omfattande utredning av klorfenoler och övriga organiska föroreningar främst av grundvatten och i jord kring transformator-stationen. Detta med avseende på eventuella föroreningar från sågverksamheten som även omfattade träskyddsbehandling av virke med bland annat pentaklorfenol.

Av 10 kap. 2 § miljöbalken framgår att ansvarig för efterbehandling är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen (verksamhetsutövaren). Campanilen i Åtvidaberg AB, (organisationsnummer

1) köpte 1988-02-02 sågverket med doppningsanläggning vilket inkluderade två doppningskar innehållande doppningspreparat. 1990-06-06 läckte det ut cirka 40-50 liter av doppningspreparatet. Enligt bygg- och miljönämndens bedömning har Campanilen i Åtvidaberg bidragit till föroreningarna som påträffats. 2001-06-13 uppgick bolaget genom fusion i Södra Timber Åtvidaberg AB (organisationsnummer). Det bolaget gick sedan 2007-10-11 genom fusion upp i Södra Timber AB (organisationsnummer), vilket i sin tur 2014-05-20 genom fusion gick upp i Södra Skogsägarna ekonomisk förening (organisationsnummer). Det ansvar för föroreningssituationen som Campanilen i Åtvidaberg hade har genom de följande fusionerna övergått till Södra Skogsägarna ekonomisk förening.

Detta beslut kan överklagas hos länsstyrelsen.

Exp.

24/12
2016
Södra Skogsägarnas Ekonomiska Förening

Ordförandes sign.

JP

Justerandes
sign.

CR

Justerandes
sign.

cdk

Utdragsbestyrkande